

24. මිල සහ අධිමිල

කියෝටෝ මූලලේඛය අපරානුමත කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට තීරණය කරමින් අමෙරිකානු හා ඔස්ට්‍රේලියානු ආණ්ඩු නිදහසට කරුණු වශයෙන් ගෙනහැර දැක්වූයේ කියෝටෝ විධිවිධාන ක්‍රියාත්මක කිරීම අධි මිල කටයුත්තක් බවයි. අනාගතයේ ඇතිවිය හැකි උවදුරු වලට එරෙහිව හොඳම රක්ෂණය ශක්තිමත් ආර්ථිකයක් පවත්වාගෙන යාම බව ප්‍රකාශ කළ මේ දෙරටම ආර්ථික වර්ධන වේගය අඩුකෙරෙනු ඇතැයි සැලකෙන කිසිදු පියවරක් ගැනීමට පසුබට විය.

මුල්වටයේ කියෝටෝ ඉලක්කවලට අනුව වසර 2012 වන විට අඩුකළ යුතු හරිතාගාර වායු විප්‍රේෂණ ප්‍රමාණය බෙහෙවින් සීමිතය. මේ සීමිත ප්‍රමාණය කිසිසේත්ම කිසිදු රටක් බංකොලොත් කිරීමට සමත් වෙනැයි පිළිගත නොහැක. අනෙක් අතට කියෝටෝ ඉලක්ක අනුව කටයුතු කිරීම නව යටිතල පහසුකම් සඳහා ආයෝජනයන් දිරි ගැන්වීමට හේතුවන බැවින් එය ආර්ථිකයට සැබෑ උත්තේජකයක් වීමටද ඉඩ තිබුණි.

කියෝටෝ සම්මුතිය පිළිබඳව යථා අවබෝධයක් ලබාගැනීමට නම් දේශගුණ විපර්යාසය පිළිබඳව කිසිදු ක්‍රියාමාර්ගයක් ගැනීමෙන් වැළකී සිටීමේදී දැරීමට සිදුවන බරපැන හෙවත් වියදම තක්සේරු කර බැලිය යුතුවේ. අමෙරිකානු හා ඔස්ට්‍රේලියානු ආණ්ඩු විසින් තවමත් මෙබඳු තක්සේරුවක් කර නොමැත.

1998ත් 2002ත් අතර කාලසීමාව තුළ අමෙරිකාවේ ඇතිවූ විනාශකාරී කාලගුණ සංසිද්ධීන් වලින් සිදුවූ පාඩුව එක් එක් සංසිද්ධියක් සඳහා දළ වශයෙන් ඩොලර් බිලියනයක් පමණවෙතැයි අමෙරිකානු දේශගුණ දත්ත පිළිබඳ ජාතික ආයතනය විසින් ගණන් බලා ඇත. මේ සංසිද්ධිවලට නියඟය, ගංවතුරු, ලැව්ගිනි, නිවර්තන කුණාටු, හිමකැට කුණාටු, ටොර්නාඩෝ මාරුත, තාප තරංග හා සුළි සුළං අයත්වේ. මේ

අතුරින් ඩොලර් බිලියන 10ක් වූ විශාලතම අලාභය වාර්තා වූයේ වසර 2002 දී ඇති වූ දැඩි නියඟය හේතුකොට ගෙනය.

දේශගුණ විපර්යාසය සම්බන්ධයෙන් අකර්මණ්‍යව සිටීමේ හේතුවෙන් ගෙවීමට සිදුවන වන්දිය අතිශයින් විශාලය.

ස්වභාවික විපත් ප්‍රමාණය ඉහළ යාම නිසා පසුගිය දශක හතර තුළ රක්ෂණ සමාගම් වලට දැරීමට සිදුවූ පාඩු අතිශයින් වැඩි වී තිබේ. 1998දී එල්-නිනෝව නිසා ඇති වූ පාඩුව මෙයට කදිම උදාහරණයකි. එම වසරේ මුල් මාස එකොළස තුළ දේශගුණික තත්ත්වයන් නිසා උද්ගත වූ ව්‍යසන වලින් සිදුවූ පාඩුව ඩොලර් බිලියන 89 කි. ඊට අතිරේකව මිනිස් ජීවිත 32,000ක් නැතිවූ අතර මිලියන තුන්සියකට නිවාස අහිමි විය. නොයෙක් දේශගුණ සංසිද්ධි වලින් 1980 මුළු දශකය තුළම සිදුවූ පාඩුවට වඩා මේ එක් වසර තුළ ඇති වූ පාඩුව බෙහෙවින් වැඩිය.

ස්වභාවික විපත් ආවරණය කිරීමට සිදුවීම නිසා රක්ෂණ සමාගම් වලට දැරීමට සිදුව ඇති පාඩුව 1970 සිට වාර්ෂිකව 10% බැගින් වැඩිවී 1999 වන විට ඩොලර් බිලියන 100ක් විය. මේ අනුපාතයට අනුව වසර 2065 වන විට දේශගුණ විපර්යාසය නිසා රක්ෂණ වන්දි වශයෙන් ගෙවීමට සිදුවන මුදල, පුරා එක් වසරක් තුළ මුළුමහත් මානව සමාජය විසින් නිපදවනු ලබන සියළුම නිෂ්පාදන වල වටිනාකමේ සමස්ත එකතුවද අහිමිව යා හැකිය.

මානව ක්‍රියාකාරකම් නිසා උද්ගතවන කාලගුණික විපත් ස්වභාවික හේතු නිසා සිදුවෙනැයි සැලකෙන කාලගුණික විපත් අහිමිව යන දිනයක් මේ ශතවර්ෂය තුළදී එළඹෙනු නියතය. එවිට කාලගුණික විපත් සිදුවීමේ වගකීම දෙවියන්ට හෝ දෛවයට පවරා තිබූ විමට අපට ඉඩ නොලැබේ. මන්ද පාලනයකින් තොරව අප විසින් නොකඩවා කාබන් ධයොක්සයිඩ් වායුගෝලයට විප්‍රේෂණය කිරීමෙන් දේශගුණයට සිදුවන හානිය පිළිබඳව කල්තියා දැන ගැනීමට තරම් විද්‍යාත්මක සාක්ෂි අප සතුව තිබූ බැවිනි. මානව ක්‍රියාකාරකම් නිසා ඇතිවෙන නව දේශගුණය මගින් සිදුවන ව්‍යසන සම්බන්ධයෙන් වගකිවයුතු කවුරුන්දැයි තීරණය කිරීමට මේ නිසා අපේ නෛතික පද්ධතියට සිදුවනු ඇත.

මෙසේ නෛතික ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට ඇති හැකියාව ඇතැම් ජනකොට්ඨාශ විසින් දැනටමත් උරගා බලා ඇත. උදාහරණයක් වශයෙන් ගතහොත් අමෙරිකානු ධ්‍රැව කලාපයේ ජීවත්වන 155,000 ක් වන 'ඉනුයිට්' ගෝත්‍රිකයන් ගෝලීය උණුසුම වැඩිවීම නිසා තම වර්ගයාට මුහුණදීමට සිදුව ඇති ව්‍යාසනය පිළිබඳව විනිශ්චයක් ලබාදිය යුතු බව පවසමින් මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර් අමෙරිකානු කොමිසම හමුවේ පැමිණිල්ලක් ඉදිරිපත් කිරීම හුවා දැක්විය හැකිය.

ඔබ ඉනුයිට් යෞවනයෙකුයැයි මොහොතකට සිතන්න. ඔබේ දේශගුණය සාමාන්‍ය ලෝක දේශගුණය වෙනස්වීම වේගය මෙන් දෙගුණයක වේගයෙන් වෙනස් වෙමින් පවතී. දුරබැහැර පිහිටි ඉනුයිට් ජනාවාස කරා භාණ්ඩ ප්‍රවාහනය කරමින් අයිස් තට්ටු මත සිය ට්‍රැක් රථ පදවන ඉනුයිට් යෞවනයෝ දේශගුණ විපර්යාස නිසා හිටි හැටියේ තුනීව ඇති අයිස් තට්ටු කඩා බිඳගෙන ට්‍රැක් රථත් සමඟ ජලයේ ගිලීමෙන් මිය යති. 2005 -2006 ශීත සෘතුවේදී මෙවැනි සිදුවීම් නිසා ඉනුයිට් යෞවනයන් පස්දෙනෙක් ජීවිතක්ෂයට පත් වූහ. දේශගුණ විපර්යාසය තම යෞවනයන් බිලි ගැනීම ආරම්භ කර ඇත්තේයැයි ඉනුයිට් වැඩිහිටියෝ දෙස් දෙවොල් තැබීමට පටන් ගත්හ. ඉනුයිට් ගෝත්‍රිකයෙකු වශයෙන් ඔබේ විරාගත ආහාර ප්‍රභවය වන සීල්මන්සායන් හා කැරිබු පිණි මුවන් කෙමෙන් අතුරුදහන් වන විට ඔබ විසින් කළ යුත්තේ කුමක්ද?.

ගෝලීය උෂ්ණත්වය ඉහළ යෑම නිසා මුහුදු අයිස් දිය වීම හා වෙරළ බාදනය වීම කරණ කොට ඇලස්කානු මුහුදු ආසන්නයේ පිහිටි 'ෂිෂ්මාරෙල් ජනාවාසය' ජනසුන්‍යාවීමේ තර්ජනයට මුහුණපා සිටී. ජනාවාසයේ වෙරළබඩ නිවාස දොලහක් දැනටමත් මුහුදු බත්වී ඇත. මේ හේතු නිසා ජනාවාසය වෙනස් ස්ථානයකට ගෙන යාමට සැලසුම් කල අතර ඒ සඳහා එක ජනපදිකයෙකුට වැයකල යුතු මුදල ඩොලර් 100,000 වෙතැයි ගණන් බලා තිබුණි.

ෂිෂ්මාරෙල් ජනාවාසයේ මුළු ජනගහණය 600ක් වුවද අද එය මුහුණ පා ඇති තත්ත්වය බෙහෙවින් බෙදපනකය, සිත් කළඹන සුළුය. වසර 4000කට ආසන්න කාලයක ඉතිහාසයක් ඇති මේ

ජනාවාසයේ සාමාජිකයන් දේශගුණ විපර්යාසය නිසා අවතැන්වෙන ප්‍රථම සරණාගතයන් වශයෙන් සැලකිය හැකිය.

ඉන්‍යුයිට් ගෝත්‍රිකයන්ට මුහුණපෑමට සිදුව ඇති තත්ත්වය සම්බන්ධයෙන් අමෙරිකානු රජය හෝ අමෙරිකානු ව්‍යාපාර වලට එරෙහිව අධිකණ ක්‍රියාමාර්ගයක් ගැනීමට හැකියැයි තීරණය කිරීමට ඇතැම් විට මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර් අමෙරිකානු කොමිසම පෙළඹෙනු ඇත. එබඳු තීරණයක් ගැනීමට 'මානව අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රඥප්තියේ' (Universal Declaration on Human Rights) සඳහන් වන "සෑම පුද්ගලයෙකුටම ජාතිකත්වයක් සඳහා අයිතියක් ඇත්තේය", "කිසිදු පුද්ගලයෙකුගෙන් අන්තනෝමතික ලෙස ඔහු සතු දේපල අහිමි නොකල යුත්තේය" වැනි වගන්තිද 'එක්සත් ජාතීන්ගේ සිවිල් සහ දේශපාලනික අයිතීන් පිළිබඳ සම්මුතියේ' (United Nations Covenant on Civil and Political Rights) සඳහන් " කිසිදු අවස්ථාවක කිසියම්ම ජනකොට්ඨාශයකට තම යැපීම් මාර්ග අහිමි නොකළ යුත්තේය" වැනි ප්‍රතිපාදනද පාදක වනු ඇත.

දේශගුණ විපර්යාසය නිසා සෘජු ලෙසම අනතුරට ලක් විය හැකි අනෙකුත් ජන කොට්ඨාශ අතර ප්‍රධාන තැනක් ගන්නේ ස්වාධීන ජාතීන් පහක් වශයෙන් පැසිෆික් සාගරයේ අතොළ (Atoll) දූපත් වාසභූමි කොට වෙසෙන පැසිෆික් දූපත් වාසීන්ය. අතොළ යනු මුහුදු කලපුවක් වටා වන්දුවංකයක් මෙන් පිහිටි කොරල් ගලින් සැදුණු බිම්කඩකින් යුතු දූපත්ය. මේ අතොළ හා අවට පිහිටි කුඩා දූපත් වල මුහුදු මට්ටමේ සාමාන්‍යය මීටර දෙකකට වැඩි නොවේ. කිරිබති, මාෂල් දූපත්, ටොකෙලාචු හා තුවාලු යන අතොළ දූපත් වල අඩ මිලියනයකට ආසන්න ජනතාවක් ජීවත් වෙති.

දේශගුණ විපර්යාසය නිසා ලෝකය පුරා කොරල් පරවලට සිදුවෙමින් පවතින හානිය, මුහුදු ජල මට්ටම ඉහළ නැගීම හා තීව්‍ර වෙන කාලගුණික විපත්ති හේතුවකොට ගෙන ඉහත කී දූපත් වැසියන්ට මේ ශත වර්ෂය තුළදීම සිය වාසභූමිය අහිමිවීම වැළැක්විය නොහැක.

කියොටෝ සමුළුවට සුදානම්වීම සඳහා පැවැති සාකච්ඡාවලදී දේශගුණ විපර්යාසය පිළිබඳව ලෝකය විසින් "දැඩි

ක්‍රියාමාර්ගයක්" ගත යුතු යැයි සිය අසල්වැසි අතොළු (atoll) දූපත් රාජ්‍යය විසින් කරන ලැබූ ඉල්ලා සිටීම අතහළ යුතු බව ඔස්ට්‍රේලියාව තදින් කියා සිටියේය. මේ අභිප්‍රාය ඔස්ට්‍රේලියාව විසින් දකුණු පැසිපික් සමුළුවේදී ඉදිරිපත් කරනු ලැබූ විට "ප්‍රමාණයෙන් කුඩා වූ රාජ්‍යය වන අපට ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතාවය ඉටු කිරීම හැර වෙන දෙයක් කිරීමට නොහැක" යයි තුවාළ රජයේ අගමැති බිකෙනිබු පැනියු ප්‍රකාශ කළේය.

මේ සමුළුවේදී පළකල ඉතාමත්ම සහායක ප්‍රකාශයේ කතුවරයා වූයේ ඔස්ට්‍රේලියානු නියෝජිත පිරිසේ නායකත්වය දැරූ ආර්ථිකය පිළිබඳ ඔස්ට්‍රේලියානු රජයේ ප්‍රධාන උපදේශක ආචාර්ය බ්‍රයන් ෆිෂර්‍ය. ඔහු කියා සිටියේ ඔස්ට්‍රේලියානු කර්මාන්තකරුවන්ට කාබන් ඩයොක්සයිඩ් විප්‍රේෂණ ප්‍රමාණය අඩුකිරීමට බලකරනවාට වඩා සියළුම පැසිපික් දූපත් වාසීන් සුදුසු මහාද්වීපයකට රැගෙන යාම ලාභදායක බවය.

එහෙත් දේශගුණ විපර්යාසවලින් සිදුවිය හැකි හානි සම්බන්ධයෙන් ඉදිරිපත්වන ඕනෑම විසඳුමක් ඉදුරාම ස්වභාවික යුක්ති ධර්මය මත පදනම් විය යුත්තේය. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ලෙස පත් වූ ආණ්ඩු ස්වභාවික යුක්තිය නොතකා හරින්නේ නම් ඒ සඳහා අධිකරණය මැදිහත් විය යුතුය. ස්වභාවික යුක්තිය අනුව වායු දූෂකයා වගකිව යුතුය යන සිද්ධාන්තය වැදගත්ය. මන්ද වායු දූෂණයට වගකිවයුත්තන් ඒ දූෂණය නිසා විපතට පත්වන අයට වන්දි ගෙවිය යුතු වන බැවිනි.

කියොටෝ සම්මුතියට පෙර අසීමිත ප්‍රමාණයකින් හරිතාගාර වායු විප්‍රේෂණය කිරීමට හැම පුද්ගලයෙකුටම අයිතිය ලැබී තිබුණි. දැන් කියොටෝ මූලලේඛය අපරානුමත කල ජාතීන් 162 කට ජාත්‍යයන්තර ප්‍රමිති මගින් සීමාකරනු ලැබූ ප්‍රමාණය ඇතුළත හරිතාගාර වායු විප්‍රේෂණයට අවසර ඇත. එහෙත් කියොටෝ එකඟත්වය අපරානුමත කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කල අමෙරිකාවේ හා ඔස්ට්‍රේලියාවේ ස්ථාවරය වන්නේ කුමක්ද?

දේශගුණ විපර්යාසය සම්බන්ධයෙන් නිසි පියවර ගැනීමට අපි තවමත් පැකිලෙමු. එහෙත් තවත් හිම යුගයක් කරා නැවත අප වේගයෙන් ගමන් කරමින් සිටින්නේයැයි විද්‍යාඥයන් විසින්

තහවුරු කර ලැබ තිබුණේ නම් අපේ ප්‍රතිචාරය මීට වඩා බෙහෙවින් වෙනස්වනු ඇතැයි මට හැඟේ.

"ගෝලීය උණසුම" යන යෙදුම සැපහසු උණසුම් අනාගතයක් පිළිබඳව යම් මායාවක් අප අතර ජනිත කිරීමට හේතු වී ඇති බව පෙනේ. මන්ද පසු කලෙක ලෝකයේ සිව්කොන් කරා පැතිර ගියද මනුෂ්‍යයා වනාහි අත්‍යන්තයෙන්ම උණසුමට ලොල් නිවර්තන කලාපීය සත්ත්වයෙකි. ඉතා දිගුකාලයක් පුරා දැඩි ශීතල දේශගුණය මිනිසුනට සතුරු විය. ආරම්භයේ සිටම දෝමනස්සය, ලෙඩදුක් හා මරණය ආශ්‍රිත ලක්ෂණයක් ලෙස "ශීතල" සැලකුණු අතර "උණසුම" සුභදායී ලෙස ආදරය, සැපහසුව හා ජීවිතය මුර්තිමත් කලේය.

අධික ශීතලෙහි අනතුරු සහගත බව පිළිබඳව අපට පරිණාමයෙන්ම උරුම කල ඔරොත්තු දීම ළදරු කල සිටම අප කෙරෙහි දක්නට ලැබේ. මිදුනු දිය සහිත සීතල ජල පොකුණු වලට වැටුණු ළදරුවන් පැය ගණනාවක් ගතවූ පසුද බොහෝවිට නැවත ජීවත්වනු දක්නට ලැබීම මෙයට එක් සාධකයකි. එයට හේතුව අවුරුදු දහස් ගණනක් තිස්සේ අපේ ශරීරය දැඩි ශීතලට ඔරොත්තු දීම සඳහා පරිණා මය වී ඇති බැවිනි.

අයහපත් දෙයක් වශයෙන් උණසුම සැලකීමට මානසික වශයෙන් අප සතු අකමැත්ත දේශගුණ විපර්යාසයේ යථා ස්වරූපය වටහා ගැනීමේ ලා අපට බාධකයක් වී තිබේ. බෙහෙවින් දැන උගත් අය අතර පවා මේ සහජ අන්ධස්ථානය (blind-spot) දේශගුණ විපර්යාසය සම්බන්ධයෙන් ව්‍යාකූල මත ඇති කිරීමට තුඩු දී තිබේ.